

پیامدهای بیماری سرطان در نوجوانان بهبود یافته از سرطان: اعتباریابی مقیاس (IOC-CS)

هدیه مجیدی تهرانی؛ دانشجوی کارشناسی ارشد خانواده درمانی، دانشگاه شهید بهشتی پردیس

دکتر مجتبی حبیبی*؛ استادیار پژوهشکده شهید بهشتی

دکتر محسن دهقانی؛ دانشیار پژوهشکده شهید بهشتی

حبیبه خلقی؛ کارشناسی ارشد مشاوره تحصیلی دانشگاه شهید بهشتی

مقدمه: تحقیقات متعددی با استفاده از روش‌های مختلف پژوهشی، پیامدهای جسمانی-روانی و کیفیت زندگی را در میان بهبود یافتگان از سرطان سنجیدند، بیشتر این مطالعات بر این باورند که در سنجش‌های استانداردشده‌ی کیفیت زندگی، عملکرد بهبود یافتگان سرطان در سطح بالایی قرار دارد. هرچند، مطالعات پژوهشی اندکی، ابعاد دقیق و ویژه‌ای را کشف کرده‌اند. از لحاظ تاریخی، تعدادی از مطالعات ادعا کرده‌اند که نسبت قابل توجهی از بهبودیافتگان سرطان دوران کودکی، با مشکل روانی جدی مواجهند؛ چه بسا حتی علائم آسیب روانی را دارا می‌باشند. در عوض، مطالعات دیگری هستند که نشان می‌دهند بیشتر بهبودیافتگان سرطان دوران کودکی، نمره‌ای در محدوده‌ی نرمال در اندازه‌گیری‌های روان‌سنجی استاندارد شده می‌گیرند، از این رو تفاوت‌های معنی‌دار اندکی را در سازگاری روانی درمقایسه با افراد جوان بدون پیشینه‌ی ابتلا به سرطان نشان می‌دهند. در تلاش برای بررسی جنبه‌های ابعادی و جهانی کیفیت زندگی در بهبودیافتگان سرطان دوران کودکی، برخی محققین ابزارهایی را تهیه کرده‌اند که به طور ویژه جهت سنجش جنبه‌ها یا کیفیت‌های متعدد و متنوع زندگی مردم طراحی شده‌اند. برخی ابزارها، نظیر مطالعه‌ی پیامدهای درمان SF-36، ارزیابی عملکردی درمان سرطان (EORTC) در پژوهش درمورد کیفیت زندگی به طور گسترده مورد استفاده قرار می‌گیرند و هنجارهای محکمی دارند که از جمعیت‌های سرطان بزرگسالان به دست آمده است. تنها اخیراً این سنجش‌ها شروع به ظهور در ادبیات پژوهشی بهبودیافتگان سرطان دوران کودکی کرده‌اند. برخی ابزارهای کیفیت زندگی، به طور ویژه برای کودکان و نوجوانان تحت درمان فعال توسعه یافته‌اند اما کاربرد آنها در جمعیت‌های بهبود یافته‌ی بالغ نوجوان و جوان که تحت درمان نیستند، کمتر مورد استفاده می‌باشد. تمامی این ابزارها عملکرد یا وضعیت حوزه‌های جسمی، روانی، اجتماعی و/یا معنوی/هستی‌شناختی را می‌سنجند. علاوه بر این، روایی، اعتبار این ابزارها در بهبودیافتگان سرطان دوران کودکی، چه به طور عام چه به طور خاص برای سرطان، هنوز باید محرز شود. دربرخی موارد روان‌سنجی‌ها اظهار می‌کنند که به کار بستن ابزارهای اندازه‌گیری ایجاد شده برای جمعیت‌های بهبود یافته‌ی بزرگسال، ممکن است جهت استفاده برای گروه‌های بهبودیافته‌ی جوان‌تر مناسب نباشد. امروزه با توجه به امکانات پیشرفته در درمان بیماری‌های سرطانی، نوجوانان مبتلا به

این بیماری بهبود قابل ملاحظه‌ای پیدا کردند، ولی با این وجود بالای پنجاه درصد از بهبود یافتگان با پیامدهای منفی بعد از بیماری نظیر نگرانی‌هایی در باب جنسیت و باروری، عواقب درمان و علائم جسمانی، نیازهای بهداشتی، پیامدهای خانوادگی، حمایت همسالان، در ابعاد مختلف زندگی خود روبرو هستند. با توجه به اهمیت نقش متعدد هدف از پژوهش حاضر بررسی تحلیل عاملی تاییدی و ویژگی‌های روان‌سنجی پرسشنامه (IOC) روی گروهی از نوجوانان ایرانی بهبودیافته بیماری سرطان بود. لذا در پژوهش حاضر به بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی پرسشنامه پیامدهای سرطان در جمعیت بهبودیافته (IOC) می‌پردازیم.

روش: بدین منظور ۱۴۲ نفر نوجوان بهبود یافته از سرطان دوران کودکی (۷۰ پسر و ۷۲ دختر) در بیمارستان‌های شهر تهران با دامنه سنی ۱۳-۲۰ سال با استفاده از روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. ابتدا پرسشنامه پیامد از سرطان به زبان فارسی ترجمه شد و پس از اجرای مقدماتی روی نمونه اصلی اجرا شد، افزون بر نسخه خودسنجی پیامد سرطان، مقیاس تجارب ادراک شده از بیماری (R-PIE) و مقیاس کیفیت زندگی بهبودیافتگان از سرطان (QOL-CSV) اجرا شد. روایی به روش تحلیل عاملی تاییدی و هم‌گرا و واگرا و پایایی به روش آلفای کرونباخ بررسی شد.

یافته‌ها: تحلیل عاملی تاییدی ساختار ۱۱ عاملی (تصویر بدنی و سلامتی، درمان و مراقبت از سلامتی، بچه دار شدن، هویت، فکرو صحبت کردن در مورد سرطان، معنی سرطان، حافظه و تمرکز، مالی و اقتصادی، خانواده ودوستان، اجتماعی بودن و اهداف زندگی پرسشنامه (IOC) را مورد تایید قرار داد. یافته‌ها همسانی درونی (آلفای کرونباخ در دامنه ۰/۶۵ برای زیرمقیاس اهداف زندگی تا ۰/۷۰ برای زیرمقیاس تصویر بدنی) قابل قبولی برای پرسشنامه نشان دادند و همچنین بر اساس یافته‌ها پرسشنامه (IOC) با پرسشنامه تجارب بدست‌آمده از بیماری ($r=0/31$) روایی هم‌گرا و با پرسشنامه‌های راهبردهای شناختی ($r=0/25$) و کیفیت زندگی بهبودیافتگان از سرطان ($r=0/43$) روایی واگرایی قابل قبولی نشان داد.

بحث و نتیجه‌گیری: در مجموع پژوهش حاضر روایی و پایایی پرسشنامه (IOC) بر روی نوجوانان بهبود یافته از سرطان را تایید می‌کند و یک ابزار معتبر و قابل اعتماد (برای سنجش) پیامد سرطان که قابلیت شناسایی مسائل اساسی بهبود یافتن را در شرایط بالینی خواهد داشت.

واژه‌های کلیدی: نوجوانان بهبود یافته از سرطان، مقیاس پیامدهای سرطان، ویژگی‌های روان‌سنجی.